

Початок наукової діяльності Умберто Еко: теоретичні праці

Висвітлено початок наукової діяльності видатного італійського вченого та письменника Умберто Еко, а також охарактеризовані його перші наукові праці «Відкритий твір», «Відсутня структура», «Роль читача», «Кант і качконіс» та ін.

Ключові слова: сучасна культура, «відкритий твір», семіозис, мультимедійність, символ, код, метафора, епістемологія, ур–структура.

У своїх попередніх працях ми вже торкалися питань наукової та літературної діяльності Умберто Еко [1;2;3]. В цій же статті розглянемо початок наукової діяльності У. Еко – його теоретичні праці. Зазначимо, що Еко як теоретик наділений винятковою здатністю розвивати власні критичні ідеї в різних за своїми характеристиками сферах знання. Він з однаковою упевненістю почуває себе в рамках трактату з семіотики і есе, літопису сучасних моральних поглядів і науково–популярного нариса, не кажучи вже про роман. Надзвичайно влучно висловився про У. Еко Д. Ребеккіні: «Одна з його головних заслуг полягає в умінні яскраво і в той же час з почуттям міри сполучати теоретичний дискурс з аналізом конкретних явищ сучасної культури. І саме ця здатність моделювати теорію, відштовхуючись від безпосереднього бачення, – продовжує Д. Ребеккіні, – є характерною особливістю всіх його творів, залишаючись при цьому і дієвою протипотутою від нудьги» [4,с.1]. Теоретична рефлексія була властива для Еко саме на початку його наукового життя (1970–1980), в останніх же його роботах відчувається відхід від теоретичного дискурсу. Спробуємо проаналізувати причини подібного теоретичного мовчання, яке, на перший погляд, може бути приховане як в інтелектуальному шляху Еко, так і в контексті розвитку гуманітарних наук в 1990–ті роки.

Першою працею Еко, що привернула до нього загальну увагу критиків, був «Відкритий твір» (1962) [5], в ньому Еко піддав аналізу окремі явища культури 1950–х рр.: «нову музику» Карлхайнца Штокхаузена, П'єра Булеза і Лучано Беріо, art informel Жана Дюбюффе і action painting Джексона Поллока, кіно Антоніоні, техніку прямого телевізійного ефіру, деякі тенденції в музиці Джона Кейджа та інше. Всі ці культурні явища, з їх мобільністю і принциповою незавершеністю, свідчили про появу нових сміливих уявлень щодо художньої форми. Долаючи аристотелівське поняття гармонійної незмінності форм і розвиваючи основи естетики Луджі Парейсона, Еко розробляє теорію «відкритого твору», який пропонується автором як поле численних та рівноцінних інтерпретаційних парадигм, що спонукають споживача по–різному прочитувати один і той же твір. Зокрема, дослідник вбачає в мистецтві 1950–х рр. новий спосіб сприйняття художньої форми: це – поєднання культурних імпульсів, яким з моменту їх виникнення властиві відкритість і семантична непередбачуваність.

Після «Відкритого твору» Еко все далі рухається у бік теорії, створюючи монографію «Відсутня структура» (1968) [6]. В цьому дослідженні Еко вперше зміг вдало сумістити структуралістський і семіотичний підходи. При цьому, на відміну від значної частини французьких структуралістів, він рішуче заперечує існування онтологічної реальності структури. В рамках семіотичної концепції, запропонованої самим Еко, структура існує лише як методологічна передумова – в цьому значенні вона і є «відсутня структура», оперативна модель, але у жодному випадку не реально існуючий об'єкт аналізу. Якби природа і культура володіли якоюсь ур–структурою (Ur–struttura), стверджує Еко, це неминуче звело б комунікацію до потреб самої структури. Лише аналіз, що розцінює структуру як оперативну модель, згідно з автором дослідження, дозволить правильно зафіксувати «випадки, в яких повідомлення виражає щось, що

ще не стало умовністю; щось, що в майбутньому може бути умовним, проте спочатку як умовність не задумане» [7,с.10].

З публікацією роботи «Форми змісту» (1971), повністю присвяченої проблемам семантики, та «Трактату із загальної семіотики» (1975) [8] дослідження Еко підіймаються на найвищий ступінь теоретичної формалізації. Це, імовірно, кульмінаційна точка його теоретичних розробок. В «Трактаті із загальної семіотики», що є результатом восьмирічної праці, Еко не тільки серйозно переглядає низку ідей «Відсутньої структури», але й приводить в систему останні досягнення в області семіотики. Заявляючи про те, що новітність його роботи полягає виключно в «іншому структуруванні предмету», дослідник формулює декілька нових і корисних опозицій, які дозволяють удосконалити теоретичний і концептуальний апарат, розроблений Чарльзом С. Пірсом. Еко, зокрема, проводить більш детальне розрізнення між «процесами комунікації» та «системами означування», «теорією кодів» та «теорією виробництва знаків».

У монографії «Роль читача» [9] Еко переходить від вивчення загальних законів функціонування лінгвістичних систем до аналізу інтерпретативних процесів, зокрема, в художніх текстах. В цій роботі, виконаній між 1976 і 1978 рр., Еко – паралельно і незалежно від іншого важливого дослідження «Про акти читання» (1976) Вольфганга Ізера – створює нове поняття «ідеального читача» (lettore modello) [10].

Період теоретичних студій Еко, який в 1970–х рр. досяг свого апогею, пізніше дослідник переглядає і вдосконалює низку раніше висловлених ним ідей. В «Семіотичі і філософії мови» [11] Еко детально зупиняється на окремих ключових поняттях семіотики («знак», «значення», «символ», «код», «метафора»), розглядаючи їх, головним чином, в діахронічній перспективі та реконструюючи їхні семантичні ореоли залежно від історичних епох. У «Межах інтерпретації» [12] Еко, відповідаючи, зокрема, на докори прихильників теорії деконструкції Дерріда, докладніше глумачить власну точку зору на свободу інтерпретації, висловлену у «Відкритому творі».

Якщо у «Відкритому творі», тісно пов'язаному з культурою 1950–х рр., Еко підкреслював радикальну і фундаментальну інтерпретативну відвертість витворів мистецтва того часу, то зараз йому важливо відзначити, що інтерпретації будь–якого твору можуть бути численними, але не безмежними. Разом з прочитаннями, що не викликають заперечень, стверджує вчений, можуть існувати прочитання рішуче неправильні, що не підтверджуються при уважному розборі всіх елементів тексту. Вводячи разом з *intentio auctoris* і *intentio lectoris* поняття *intentio opens*, Еко наполягає на тому, що сам текст з його законами внутрішньої несуперечності, незалежно від авторської інтенції, визначає чіткі межі інтерпретації. В цій праці, де Еко розглядає і трактування свого власного роману «Ім'я троянди», теоретична рефлексія здійснюється в тісному контакті з аналізом конкретних фактів і прикладів, де теорія і безпосередній досвід взаємодіють одне з одним.

Монографія «Кант і качконіс» [13] сигналізувала про закінчення періоду чисто теоретичних досліджень Еко, який почався з «Відкритого твору» і досяг своєї кульмінації в «Трактаті із загальної семіотики». Прагнучи розвіяти деякі сумніви, що залишилися ще з часів «Трактату із загальної семіотики», Еко розглядає проблеми, що є водночас об'єктом вивчення як семіотики, так і епістемології. Слід було з'ясувати, наскільки наше сприйняття речей залежить від структури нашого пізнавального апарату і наскільки – від структури нашої мови. Ставлячи перед собою подібне завдання, Еко не міг не відштовхуватися від праць Канта, обравши предметом свого дослідження таку біологічно загадкову тварину, як качконіс.

Свій погляд на цю роботу Еко висловила А. Усманова: «З одного боку, це дійсно філософська праця з проблемами епістемології й візуальної семіотики, і згадування імені Канта тут зовсім не випадкове. З іншого боку, качкопосу, єдинороги, коні, дерева, коти, миші, камені використовувалися і використовуються Еко, особливо в останні роки, як найбільш підходящі для оперування прикладами» [14,с.173]. Сам факт появи цієї книги може бути інтерпретований як подвійна ретроспекція у філософію й візуальну семіотику, але одночасно і як перспективна спроба подолання дисциплінарних меж між онтологією, епістемологією, семіотикою та психологією сприйняття. Еко пояснює, що почуття незадоволеності не залишало його з часів публікації «Теорії семіотики», оскільки другу частину йому завжди хотілося переписати й розширити, тобто саме проблеми референції, іконізму, істини, сприйняття, «внутрішнього порогу» семіотики,

а також взаємин між мовою, тілом і досвідом залишалися нез'ясованими. У зв'язку з цим доречно згадати про те, що в «Теорії семіотики» Умберто Еко піддав критиці «шість найважливіших помилок щодо іконічного знаку, на деякі з котрих він вказує й цього разу, наприклад, на уявлення про те, що іконічний знак має спільні властивості зі своїм об'єктом, що він подібний до об'єкта, що він мотивований ним» [13, с. 191–192].

Дослідження трансформації семіозису як послідовності інтерпретантів, а також аналіз інтерпретантів як результату колективного процесу інтерпретування – це те, що цікавить Еко зараз. Припустимо, що суб'єкт, котрий намагається зрозуміти все, що він одержує від свого досвіду спілкування із зовнішнім світом, формує ланцюг інтерпретантів, але ще до цього в гру вступають процеси інтерпретації світу, особливо у випадках зустрічі з об'єктами незнайомими і незрозумілими (як, наприклад, качконіс наприкінці XVIII століття). Ці процеси набирають вигляду формального «прозріння», хоча насправді така форма пізнання світу виступає актом семіозису, який заперечує попередньо встановлені культурні системи.

Тут проблема меж інтерпретації виступає як проблема меж розуміння, які визначені культурою (і домінуючими в цій культурі текстами). У цьому контексті й виникає проблема буття – як проблема меж свободи нашої мови й енциклопедії. В есе «Про буття» Еко нагадує, що проблема буття – по суті текстуальна: розуміння цієї суперпроблеми і обумовлене і обмежене можливостями мови (опису). Таким чином, можна спекулювати з приводу конечності меж буття, але значно очевиднішою істинною є факт обмеженості інтерпретацій буття, визначених мовою. Кант вважав, що, оскільки річ–в–собі (буття як референт мови) незбагнена, остільки мова пропонує нам не поняття в точному значенні, а, радше, метафори речі–у–собі. Поезія знала це завжди, використовуючи метафору як спосіб репрезентації Суцього.

Проблема буття, на думку Еко, найменш «природна» серед усіх інших, вона не може бути вирішена з позиції здорового глузду, тому що є первинною основою самого здорового глузду [13, с. 8]. Буття передує акту мови, однак для нас воно виступає якраз як ефект мови, як щось, що вимагає інтерпретації – воно стає «реальністю» лише в момент, коли ми про нього говоримо. Драматичним моментом у цій ситуації є те, що людина завжди говорить про загальне, у той час як всі речі у світі одиничні. До того ж, розмірковуючи про буття, ми міркуємо також і про себе, і в результаті створюється подвійний взаємостосунок, коли суб'єкт говорить про об'єкт, частиною якого цей суб'єкт є.

Але що ж все–таки пов'язує Канта з качконосом? Нічого, – дивує нас Еко. «Про що ця книга? Окрім качконісів, вона розповідає про котів, собак, мишей, коней, а також про стільці, тарілки, дерева, гори та інші істоти і предмети, з якими ми зустрічаємося щодня, а також про ті підстави, які дозволяють нам відрізнити слона від гамадрила» [13, с. 35] – про все те, чим переймалися розуми філософів, починаючи від Платона й до сучасних когнітивістів.

Безумовно, качконіс як біологічний вид навряд чи цікавий філософії або семіотичі. Однак якщо ставити питання про те, як ми розпізнаємо качконоса, відрізняючи його від усіх інших тварин за якимись специфічними ознаками; якщо продовжити з'ясування, чому качконіс був названий «качконосом» (за природою чи за згодою), і, нарешті, як ми інтерпретуємо даний вид тварини за допомогою різних видів репрезентації, відтворюючи його ідіосинкретичні риси, які будуть пізнавані не тільки нами, але й іншими, – тоді вдається зрозуміти інтерес Еко до цієї симпатичної, хоча й трохи безглуздої на вигляд істоти. Таким чином, у цій книзі мова йде про три взаємозалежні проблеми, котрі зв'язують воедино гносеологію, психологію, лінгвістику й семіотику: якою мірою процеси візуального сприйняття залежать від нашого когнітивного апарату й від структури мови? Питання можна поставити й інакше: якою мірою процеси означування й мислення визначаються процесом сприйняття? Від чого залежить процес концептуалізації і як згодом він відбивається на процесі семіозису? Канту не вдалося розв'язати ці проблеми, але він зумів правильно сформулювати їх, зацікавившись апріорними підставами нашої здатності судження. Слід мати на увазі, що ми всі можемо бути спадкоємцями не тільки кантівських «істин», але і його теоретичних блукань та помилок.

Слід зауважити, що у повсякденному житті доводиться керуватися здоровим глуздом у процесі розуміння чого–небудь, що, в принципі, відповідає якомусь середньому стандарту нормальності сприйняття. Зацікавившись проблемою здорового глузду, Еко виявляє, що ця нормальність у теоретичному плані досить цікава. Такою вона вважається лише в певних культурних рамках, а щоб виявити межі інтерпретації, засновані на здоровому глузді, найкраще звернутися до неординарного випадку. Саме у такий спосіб качконосу й довелося стати головним предметом дослідження наукової праці.

В інших культурних ситуаціях і в інші історичні періоди інші тварини опинялися в не менш критичній ситуації, ніж качконіс, ставши предметом тривалих суперечок про власну ідентичність – через те, що в культурній енциклопедії дослідників дані тварини чомусь були відсутні. Так трапилося, наприклад, з носорогом, коли його побачив Марко Поло.

Справа в тому, що, подорожуючи й досліджуючи інші країни, мандрівники користуються свого роду «фоновими книгами». Їх не возять з собою всюди у фізичному розумінні, однак прийнято користуватися вже сформованим у кожній культурі певним уявленням про світ. «Значення цих «книг» в тому, що будь–який феномен, з яким зустрічається мандрівник, інтерпретується й пояснюється за допомогою термінології сформованого бачення світу» [10, с. 50]. Так, відповідно до середньовічної традиції, європейці були переконані, що єдинокорги існують і повинні були виглядати як струнки й ніжні білі коні з одним рогом замість носа. Оскільки єдинокорги в Європі не водилися, то вважалося, що вони живуть десь в екзотичних країнах. Тому, коли Марко Поло попрямував до Китаю, він напевно розраховував побачити там єдинокорги. Хоча він був торговцем, а не інтелектуалом, однак прочитав чимало книг і знав описи єдинокорога. Опинившись на Яві, він зустрів тварин, які виглядали схожими на єдинокорів, тому що мали один ріг замість носа. Спостережливий Поло ідентифікував їх як єдинокорів, але «оскільки він був наївний і чесний, то не міг не сказати правду про цих тварин» [13, с. 51]. Правда ж полягала в тім, що вони виглядали зовсім інакше, ніж їх описувала тисячолітня європейська традиція.

Еко запитує, що робив би Марко Поло, коли б він замість Китаю поїхав до Австралії та побачив там качконоса, до якого таксономічного ряду він записав би цю істоту? «Думається, – каже Еко, – що не тільки він, а і більш досвідчені – Кант та Пірс – мали б великі проблеми з його визначенням» [13, с. 45]. Якщо стверджувати, що у нашому пізнанні світу головну роль відіграють семіозисні процеси, то мабуть, мова йде про те, яким чином почуттєві дані взаємодіють з моделями сприйняття (концептуальними та семантичними).

Спробуємо змоделювати, що ж побачив Марко Поло насправді – перш ніж сказати, що він бачив єдинокорів? Він «побачив» щось, що повинне було бути твариною. Як правило, використовуючи дієслово «бачити», ми маємо на увазі діяльність наших органів зору, природою обумовлений спосіб почуттєвого сприйняття. Тоді як семіотика й інші сучасні теорії візуальності наполягають на тому, що процес сприйняття неодмінно опосередкований культурними конвенціями. «Проблема полягає в тому, що, з одного боку, повнота сприйняття підкріплюється якоюсь вихідною діаграмою, контуром, ідеєю» [13, с. 45].

Виходячи з наведеного вище, правомірно передбачити, що якби Кант все–таки зустрівся з качконосом, то в нього з'явився б додатковий стимул для міркування про створення схеми на основі почуттєвих вражень. Хоча в певному конкретному випадку почуттєві враження можуть не узгоджуватись з жодною із уже наявних схем.

На думку Еко, така розбіжність пояснюється тим, що, «всупереч міркуванням Канта, гарантія того, що наші гіпотези «точні» (або хоча б прийнятні), не може бути введена з апріорних суджень чистого розуму, а ґрунтується на історичному, прогресивному тимчасовому консенсусі, прийнятому даним співтовариством» [13, с. 79]. Трансцендентальне історично й виступає як результат процесу дискусії, селекції, заперечення, як сукупність прийнятих інтерпретацій. Те, що здійснив Пірс, і те, від чого відштовхується Еко, – це спроба детрансценденталізації процесу пізнання.

В цьому аспекті важливий момент висвітлює А. Усманова, коли зазначає: «Існує багато категорій, використовуваних для відображення порожнотості й поетичності процесу пізнання: схема, прототип, модель, стереотип, образ та інші. Проте сам процес зародження й оформлення вражень у пізнавальну схему ще не пояснений належним

чином. Щоб заглибитися в цю проблему, краще почати з речей звичних і повсякденних – таких, наприклад, як стіл, собака, ресторан, для того щоб надалі проаналізувати, які означальні механізми вступають у гру при зустрічі з об'єктами невідомими (носоріг, качконіс, коні – для ацтеків, коли вони побачили іспанських завойовників)» [14, с. 182].

Очевидно, що у всіх цих випадках найпроблематичнішим виявляється розрізнення власне почуттєвого вираження, сприйняття як такого й процесу семіозису (інтерпретації). «Синестетичний характер сприйняття відповідає також мультимедійності (множинній опосередованості) когнітивного типу» [13, с. 109]. Варто зазначити, що когнітивний тип ще не є поняттям – семіозис здійснюється на основі даних сприйняття. Однак «сприйняття стає можливим завдяки тому, що ми конструємо когнітивні типи, котрі народжуються як результат стимулюючого впливу на нас матеріальних об'єктів та існуючих культурних конвенцій» [13, с. 336].

Отже, варто підсумувати, наскільки результативна спроба Еко з'єднати семіотику з епістемологією? Висновків, на наш погляд, має бути три: по-перше, «буття» як філософська категорія, як лінгвістичний феномен залишається реальністю семіосфери, тоді як справжня реальність завжди недосяжна, як би парадоксально це не звучало. По-друге, фундаментальна проблема означування чого–небудь існуючого до вислову й поза мовою, будучи давно вирішена практично, не може бути переконливо пояснена на теоретичному рівні засобами тієї ж мови – ми не можемо покинути межі семіозису, міркуючи про його джерело. І по-третє, питання про паралелізм буття, мислення й мови залишається відкритим, а семіозис – необмеженим. З погляду інших результатів подібного дослідження виглядає позитивним сам факт повернення семіотики до проблем гносеології – до того, з чого починали Платон і Арістотель, формулюючи основні семіотичні проблеми, і до чого після Пірса семіотика більше не поверталася. Для Еко перехід від проблеми меж інтерпретації текстів до проблеми меж інтерпретації світу виглядає, на нашу думку, цілком природним.

Симптоматично, що для вирішення такої складної проблеми Еко вирішив звернутися не тільки до теоретичної експозиції, але і до викладу коротких історій, пояснивши мотиви такого підходу так: «Якщо в 1970–і роки, – пише він, – здавалося можливим з'єднати розрізнені фрагменти багатьох семіотичних досліджень і підсумувати їх, то сьогодні межі цих досліджень настільки розширилися (захопивши область різних епістемологічних наук), що будь–яку нову систематизацію слід було б визнати необачною» [13, с. 10]. З одного боку, розширення області семіотичних досліджень з початку 1980–х рр. говорить про те, що слід утримуватися від загальнотеоретичних класифікацій, а з другого – криза великих ідеологій XIX століття, мабуть, також підштовхує до відмови від сміливих спроб глобальної інтерпретації, звернення до критичних форм оповідного типу і переоцінки ролі здорового глузду у сфері методології. І тут знову доречно навести концептуальну точку зору самого Еко: «Мої теоретичні міркування виткані з «історій» ... Можна сказати, що це рішення має глибокий філософський підтекст: якщо закінчилася, на думку багатьох, ера «великої розповіді», то корисно буде вдатися до притч, що зображають щось у формі розповіді. Є, між тим і інша причина. Замислюючись над тим, як ми пізнаємо (а також називаємо) котів, мишей або слонів, починаємо усвідомлювати корисним не стільки необхідність проаналізувати в термінах лінгвістичних моделей вислів, ніби «кіт сидить на килимку», або ж подивитися, що роблять наші нейрони, коли ми бачимо kota на килимку ..., скільки потребу вивести на сцену «героя», який часто перебуває в забутті, – здоровий глузд. А для розуміння того, як функціонує здоровий глузд, немає нічого кращого, ніж увявити «історії», в яких люди поведуться відповідно до здорового глузду» [13, с. 13]. Отже, Еко вважає, що потреба в коротких «історіях», в оповідній формі, стає наслідком завершення епохи «великих розповідей» в критиці. Усвідомленню фрагментарності наших постійно зростаючих знань відповідає диференціація самих досліджень, звернення до критичних форм нарративного типу та акцентування конкретного досвіду. Показово, що останні роботи У. Еко прямий тому доказ він все більше зміщується від теорії до практики.

Список використаних джерел

1. Сабадаш Ю. С. Іронізм як елемент світогляду (роман У. Еко «Імя троянди») / Ю. С. Сабадаш // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 10. – С. 215–221.

2. Сабадаш Ю. С. Особливості світовідчуження Умберто Еко (роман «Острів напередодні») / Ю. С. Сабадаш // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. XII. – С. 186–193.

3. Сабадаш Ю. С. Культурологічний модернізм та естетика мас–медіа у контексті дослідження Умберто Еко «Апокаліпсис відкладається» / Ю. Сабадаш // Культура і сучасність : альманах. – К., 2009. – № 1. – С. 49–54.

4. Ребеккини Д. Умберто Еко на рубежі веков: от теории к практике / Д. Ребеккини // НЛЮ. – 2006. – № 80. – С. 1–25.

5. Эко У. Открытое произведение / У. Эко ; пер. с итал. А. П. Шургилева. – СПб. : Симпозиум, 2006. – 412 с.

6. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко; пер. с итал. В. П. Резник, А. Г. Погоняло. – СПб. : Симпозиум, 2004. – 544 с.

7. De Lauretis T. Gaudy Rose. Eco and Narcissism / T. de Lauretis // SubStance. – 1985. – № 47. – P. 13–29.

8. Eco U. Le forme del contenuto / U. Eco. – Milano : Bompiani, 1971. – 216 p.

9. Eco U. Lector in fabula. La cooperazione interretativa nei testi narrativi / U. Eco. – Milano : Bompiani, 1979. – 239 p.

10. Eco U. Entrare nel bosco // Eco U. Sei passeggiate nei boschi narrativi. – Milano : Bompiani, 1994. – P. 18–21.

11. Eco U. Semiotica e filosofia del linguaggio / U. Eco. – Torino: G. Einaudi, [1984]. – XVII, 318 p.

12. Eco U. Interpretation and Overinterpretation / U. Eco, R. Rorty, J. Culler, C. Brooke–Rose ; edited by Stefan Collini. – Cambridge, 1992. – 164 p.

13. Eco U. Kant e l'ornitorinco / U. Eco. – Milano: Bompiani, 1997. – XVI, 454 p.: ill.

14. Усманова А. Р. Умберто Эко: парадоксы интерпретации / А. Р. Усманова. – Минск : Профилен, 2000. – 200 с.

Сабадаш Ю.С. Начало научной деятельности Умберто Эко: теоретические работы

Рассматривается начало научной деятельности Умберто Эко, а также охарактеризованы его первые теоретические работы – «Открытое произведение», «Отсутствующая структура», «Роль читателя», «Кант и утконос» и др.

Ключевые слова: современная культура, «открытое произведение», семіозис, мультимедійність, символ, код, метафора, епістемологія, ур-структура.

Sabadash, J.S. The beginning of scientific activity of Umberto Eco: theoretical studies

The article deals with the beginning of scientific activity of Umberto Eco and describes his first theoretical works – «The Open Work», «The Absent Structure», «The Role of the Reader», «Kant and the Platypus», etc.

Key words: modern culture, – «the open work», semiosis, multimedia, symbol, code, metaphor, epistemology, ur-structure.